

Šel Milja Euro e Romenge te Arenen k-e Sastimaski Griža O Suro e Sastimasko

Cerranca desar 700,000 euro EU fundura sas dine sar žutipe e Braila Rromane jekhetanimaske te resen k-e sastimaski griža ande palune trin berša. Čudimasa, sa e love naštik arakhen pe k-e jekhetanimaste, sarso žurnalistura arakhle khatar buhle rodimata so sas teljarde khatar o Centro pala Biumblavdo Žurnalizmo. E love dine pe rromengi sastimaski griža gele pe jekh bangi kurrara. O trajo e rromengo či lačhardjilas zurales, dži kaj, pala papirura, €730,000 sas dine pe kado res ande palune trin berša.

Nicoleta BUTNARU
Liliana SERBAN

ŠTAR DROMA.

€729,652 si i summa dini e Braila Regiake pe rromengo resipe k-e sastimaski griža taj pe thanango džamavipe kajso von bešena, kaj te šaj lačharel pe lenge trajoske taj sastimaski krujalimata. Mukindos rigate e Sastimaski Ministeriake maj phurane programura, so zumavenas te vazden jekh sistema so lačharel e rromenge krujalimata, štar kanalura si perdal soste love sas dine e maj bute rromane jekhetanimatange ko bešena ande Braila regia.

TRIN PHARE PROJEKTURA

O PHARE programo si jekh khatar e trin lovjarimaske instrumentura so ažutin e theman so getosarel len te arenen k-e Evropaki Unia. Trin PHARE projektura so sakhetane si €304,520 sas dine e Braila Regiake. Sas vi vorta finansipe khatar e thaneski administracia sakhetane €425,132. Numaj e roma sa kade našti te arenen k-e sastimaski griža sar trin vaj štar berš palpale. Nesave khatar kadala khetanimata line penge neve sas'arimaske draba taj e sas'arimaske doktora akana bistren len vaj von si phandade; trenisarde mediatoren pala sastimaski griža numaj akana phares šaj arakhen pe taj e roma bešena maškar melale krujalimata ande khera jekha sobasa so sas vazdine bute lovendar so das o EU. Maškar 2002 taj 2005 firmangi bulhi drakhin las te inkrel pe te keren jekh projekto krujal e štar finansikane kanalura so si ande Braila. Nesave khatar kadala firme, sar e cikne vi e bare, si ande vast lokalone politikantonge vaj avere zurale manušenge kaske anava sikad'ile ande skandalura so inkerde čorimata vaj melale šeftura.

XURDARDO MOTHOPE

Kaj te šaj aresen e roma k-e sastimaski griža taj trajosko lačharipe, ande palune trin berša perdal peske PHARE programura, i Evropaki Unia das €304,502 pe kadala projektura ande Braila: „Higenia si muro amal, Sastipe si muri loš” so kerdas o šerutno e forosko ande 21 romane kvartela pe €41,510; “Sastipe romenge” si jekh aver projekto kerdo khatar o lokalo raipe ande Movila Miresii €44,398 budžetosa; taj „Te vazd'on khera ande Chiscani deše kilometerengi romani kolonia”, si jekh projekto kerdo khatar o forosko raipe ande Braila €218,612 budžetosa. Vi e thanutni administracia das paše €425,132 te vazd'on 114 jekhe-sobakire khera, so si pherdo sastimaski but'anca taj kajso si vi jekh policiaki cancellaria. Numaj te dikhasa pe lovende, lokhes šaj te las sama, ke e projektura či aresle sa e resa. Taj opral ande nesavo suro i but'i sas kerdi bigrižako, ke kana e projektosko agor sas raportuime, e čačipe sikadas, ke e love gele tar sa thuveske.

E resa naj operacionalone. Misalake kana jekh sastimasko than vazdel pe ande jekh projekto, kodo aba naj ande funkcia –taj si sa marhime, khatar e kanalizaciaki čorrivani kondicia, vaj si bi lače infrastrukturako taj centralone ta'arimasko. Vareso aver projekto te das treningo maj bute deše sast'arimaski mediatorenge, misto maj but kauze von nas vorta integruipe maškar e romane jekhetanimata vaj numaj teljarde tar khatar e regia te len kootr and jekh aver projekto, džikaj von sas trenuime ande jekh projekto so sas finansuime specifiko pala Braila. Nesave trenuime džene kerde but'i kaj lokalo administracia, taj sarso kondžarde o sast'arimasko mediator treningo parud'ile lenge po'ina. I Vasilica Soare, jekh mediatoro khatar Galbenu kon sas trenuime ando projekto „Higenia si muro amal, sastipe si muri loš, phendas pala pesko statuso e but'ako kaj forosko bešipe: „Me keravas but'i kaj sast'arimasko kotor kaj forosko konsilo, taj numaj po Januari 1 sas kaj line sama pala muri kvalifikacia sar sast'arimasko mediatoro. Akana či džanav sode love po'inena man, vaj kon počinela man. Dži akana sas man baxt te ginavav e romen, taj pala muri kalkulacia maj but sar 400 si ando foro”.

E ROMENGO GINAVIPE

So dičhol te kerd'ol baxt'asa –no čačimaste či sikavel jekh čači pilita pala čačipe- si e romane populaciako ginavipe. Kado nas jekh res e projektosko, numaj e adatengo jekh kotor inkrelas kado, feri kado nas jekh jekhardi procedura. E mediatora ginade e romen, kasa von kerenas but'i; taj ande sako kommuna o šerutno deklaruisardas jekh numero e romengeo sarso sas mangle khatar centralone cancellarie. Čačes ginade e romen, numaj na savoren, taj o numero jekhe beršestar či pasuil e numerose khatar jekh aver berš. E romane reprezentantura khatar Braila phenena phuterdes: „So me pa'av si baro absurdo, ke sa kadala programo pala romengo resipe k-e sastipe či lena sama e krujalimata taj e manušenge trebalimata. Kana e manuša meren bokhate, naštik te sit'res len te thoven penge dand. Kadala programura trubusardasas te vazd'on pe sociologikane rodimata. Numaj o maj baro kučipe so projektura pala romengo resipe k-e sastipe šaj te aresen si

ke arakhen pe e manuškane kučimata. Ginade e dženen ande kadi etnikani minoriteta, numaj e gina si khančeske. Ando 2004 sa e kommunalone bešimata raportuisarde sakhetane pala 9,671 manuša, no ande jekh aver cenzus ginadas 5,800-en, taj pala muri informacia maškar 20-25 mila roma si ande Braila regia. Či akana naštik te keras jekh čačikano cenzus.” phenel o Sandel Grosu, kon si eksperto ande Braila Prefekturaki Regionalo Kancellaria pala roma.

I. Mediatora či den palpale pe jekhetanimasko mangipe

„Higenia si muro amal, sastipe si muri loš” das gata ande phurane beršesko agor ande Themeski Strategia te lačharel pe e romengo sastipe. Maškar lake resa sas te trenuin pe 15 roma sar sast’arimaske mediatora, te keren pe sastimaske taj higieniake kampanura ande 21 mahala ande Brailako Lacu Dulce pašutnipe, ande Faurei, Insuratei taj Ianca forura taj vi ande Galbenu, Viziru, Sutesti, Bertestii de Jos, Visani, Rimnicelu, Chiscani, Traian, Rosiori, Duesti, Zavoiaia, Jirlau, Romanu, Ciocile, Ulmu, Baraganu and Gradistea forura. O projekto pala soste o EU das €39,334 sas te aresel te lačharel e lokalone romane jekhetanimatange sastimaske krujalimata kaj te trenuin pe džene khatar i etnikani minoriteta sast’arimaske mediatoronge, te den len but’i te but’aren e romenca taj te keren pe kampanura kaj te registruin pe e mahalake džene kaj e lokalone sast’areski kancellaria. Kado das love vi e sast’arimaske mediatoron te keren sastimaske taj higieniake siklarimaske kampanura ande škole, den gindo taj informacia pala sastipe, sast’aripe, familiako planipe so fokusuil pe dejako taj čhavorrengo brakhope, taj te vazden lungone vramake taj korrektone partnerimata maškar e romane jekhetanimata taj e publiko administracia. E resimaski grupa pe kado projekto: 12,000 manuša sa perdal i regia.

Pala mangatorengo mothope –Braila Šerutnipe perdal peski Regionalo Kancellaria pala roma, Publiko Sastimaski Direkcia taj e „Lumina” Fundacia- e love gele tar taj o projekto sas baxtalo. E agorimata? Andar e 15 manuša ko sas trenuime sar mediatora žutimasa khatar Publiko Sastimaski Direkcia numaj trinen line te but’aren e romenca pe kotor-vrama sar e lokalone bešimatange but’ara taj na sar e Publkikane Sastimaske Direkciake sarso sas kado phendo ande projekteske resa. Dži kaj nesave e foroske šerutnendar ko line len pe kommunlaone bešimatangi rig (misalake Galbenu, Viziru taj Visani) či džanen so lungo šaj te po’inen len. E mediatora si cerra pindžarde maškar e roma, taj vi kana lengi maj angluni but’i sas te bičhalen e romen te registruin pe kaj lokalo doktora, e sast’ara phenena ke e roma či kerde kodo, ke lenge jekhetanimata ačhile ande phandli luma kaj e dada, deja den 12 taj 11 beršenge čhejan romeste ko pale bianen nasvale čhavorren ke naj len siklaripe pala fundamentalo sastipe.

E roma či džan kaj doktora, taj e doktora džan ande lenge khera. „Čačimaste e romen naj specifikone nasvalimata. Normal das len vakcinacia tej vazdas lenge individualone registra sako drom kana si amen šansa, kana aven amende, numaj von palkodo aven, kana pa’an, ke lengi kondicia so but seriozo, kana pa’an si len bukengo nasvalipe, ke kasave sastimaske problemostar darana maj feder. Či e romane džuvla kon si khamne či avena amende; univar iskirisaras lenge medikalone e medikalone registra vaj registruisaras lenge

čhavorren sar pacienton palal so biand'ile, kana e deja aven te mangel žutipe. Numaj o jekhetanipe si but phandlo, taj kado sa kade sas. Lena maj dur te den penge čhejan romeste but ternes. Jekhvar dem vast jekha 12 beršenga te bianel peske čhavorres. Na kado sas o angluno drom so kerdem kado, numaj kodo jekh momento sas maj special. Jekh čhejorri bianeles jekhe ciknes. S'ol duje čhavorren sas serioz problemura. O cikno sas distrofiko. Naj len informacia. Tragikalo si kaj kadala čheja si te len romes kade ternes. Naštike te len sama pala pende, či džan pala čisavi bazikani higieniaki regula, naštik te grižin penge čače čhavorren." Phendas o Dr. Cojocar Stoica ko si e kommunako doktoro ande Viziru. Rodam vi e sas'arimaske mediatores ko sas lino khatar e Viziru Lokalo Bešipe, numaj naštik arakhlam les. Gelo tar ando foro „šeftoske". Arakhlam i Vasilica Soare, mediatoro ande Galbenu une d'esenca palpale. Voj phenelas ke voj nakhela mišto vi e romenca ande kommuna taj vi e lokalone cancellarienca: „me kerava but'i mišto savorenca numaj si but romane parura ke naj len but'i taj naj legalo prandime. Kado si jekh baro sumboro e probemongo. Informuisardem e cancellarien numaj či džanav so kerena von pala kado. Kerdem jekh lista sa kadale familienca taj bičhadem la kaj e Prefekturaki Kancellaria, kaj Rani Rogoz (jekh e projekt koordinatorendar). E romen si len penge sastimaske problemura, štar lendar akana xana dukh khatar e bukengo nasvalipe. Von si tela mure jakha akana, no maj cerra si sar jekh čhon kaj kerava lenca but'i. Sarso phendem aba tuke numaj po Januari 1 sas kaj mura but'ako lekhipe kerđilas oficial. Džikaj kado si jekh kotor-vrama but'i taj kade štar časura si te kerav but'i d'esestar, numaj kado si butivar oxto časura ke phuvjatar si phirav khatar jekh gav dži k-o aver. Ande projekto ande soste kerđilem sas'arimasko mediatoro, lem anglal te dav e romane familien sapuj taj užarimata so maj butivar so šaj. Kontraceptivura? Amare džuvla džanen pala lende numaj naštik te kiden len ke anglunes e draba si te aven testuime taj kadala testure si pe bute lovende". No e sekretarura ande Galbenu Foroske Šerutnimaski Kancellaria phares šaj te delas palpale pe mediatoresko anav taj maj palal das amen lako telefon numero, taj phendas amenge ke šaj te arakhas la khere no dži kaj i rani pe kodi vrama sas te kerel but'i ande „sastimasko kotor".

O projekto sas lačo numaj leske agorimata phares šaj dikhen pe. Victor Doaga, o šerutno ande Viziru kommuna naj dragostime khatar i but'i e sas'arimaske mediatoroski. „Dem les infrastruktura (jekh mesala taj jekh skamin) numaj na džanav čačimaste leske krujalimata... Na, khonik či kontruil les. Dem les infrastruktura dži kaj či lasas kotor ando projekto. Numaj... či džanav so lungu šaj te pokinas les." Pala e projektoske objektivura o mediatoro trubusardasas te kerel but'i ande jekh cancellaria so si so paš-e thanesko doktoro so šaj, te del pe leske jekh mesala, jekh cancellariako skamin, štar skamina e vizitorenge, jekh uravimaski soba, zubunusko umblavno, jekh suthan pacientonge, colura, jekh parno overali, registraciake lila, xamaskura, higieniake inkerimaske materialura, taj anglune žutimaske materialura sar sas'arimaske patave, sterilo gada taj hidrogenako peroksido sa pokindo khatar EU love. O budžeto sakhethane sas €1,000. Ando Lanurile, Valea Cinepii, taj Viziru kaj o projekto sas kerdo, e raporter denas дума e romane džuvlanca taj čhejanca pala lengo resipe k-e sastimaski griža, pala lengo džanipe pala traša kana den pe romeste taj peren khamni but ternes. Maj but lendar či džanelas but pala kontraceptivura taj nesave so džanenas vareso cerra pala lende phenenas ke von na e sas'arimaske mediatorendar siklile len ko sas pokinde te siklaren len, no khatar amala.

No e dokumentura sikaven ke e preparacie pala e sast'arimaske mediatorengo traning sas €3,900 sa kade: €400 po vurdonesko gazo, but'ake labne, taj e mediatorenge droma pe hunade thana kaj bešena e romane jekhetanimata, taj €3,500 po video projektor. Pe 15 mediatorenge praktikalone aktivimata taj pe romengi registracia kaj lokalone doktorengi kancelaria €3,750 sas rigal dine, €1,500 sas love dine 15 doktorenge te vazden jakha pe sast'arimaske mediatora, €2,250 pala fundamentalone sastimaske artiklura so sas te den pe 15 sastimaske kotorende kaj e mediatora kerenas but'i taj pala kodo trubusardasas krujal dine e romenge, taj numaj pala e doktorenge propozicie.

Kaj si e love?

Si vi aver problema e romane muršen ko si pe aver god'ate pala kontraceptivura. „Muro roma te džanelas kaj me astardem kodo gunuj (kondom), či mukelas mange te kiravav lesko xabe. Či mukela mange te hamisarav e memeliga te na phiravava dikhlo, na dikh te kerav vareso kasavestar.” Avera phende ke sas len nasvale, bange čhavorra khere numaj kodo doktori dikhel len khančeske taj kana mangena recepta vaj te slobodil len khatar kommunalone sevimata: „Te na anava leske jekh kučči kavia či del man recepta, kade džal kado... Kana džav ande doktoreski soba, phutrel e felastra, ke khandav, phenela vov,” jekh romani džuvli khatar Valea Cinepii phendas amenge taj manglas amen te ne mothas lako anav, kaj phendas, ke trubun la kodola receptura.

O projekto inkerdas higieniake kampanura. Sar sas kodola kerde? „Ame kerdam sa so šaj ande kadala krujalimata,” pala Soare, mediator ando Galbenu. Sandel Grosu, o romano phiravno ande Braila Prefekturaki Kancellaria, jekh khatar e džene ko line love phendas kado: „Nesave romenge dine thovimasko praxo, dandengi pasta, sapuj... Khanči aver! No pale phenav, kana bokhalo sim, našti phenes mange te thovav mure dand.” Po lil, pala projektosko kokalo, ande sastimaske taj higieniake siklarimaske kampanura sas te kinen užarimaske taj sast'arimaske produktura, te keren 10,000 pamfletura taj printin o slogen „Higenia si muro amal, sastipe si muri loš” pe 1,050 skurtone bajenge gada. O budžeto pe siklarimaski kampana sas €12,800. E projektoski evaluacia sas €850.

(Dikha Tabla 1) E projektosko šeruno res, te trenuin pe taj te len pe pe but'i sast'arimaske mediatoren, čikana či resle: numaj trin e trenuime dženendar line te but'aren kaj lokalone jekhetanimata, ande na šukar infrastrukturuime kancelarie numaj ande sobe dine lokalone konsilenge „lačhimastar”. O projekto sas implementuime perdal o Centro pala Romane Jekhetanimatange Kučimata (CRCR) Cluj Napoca. Pala Adrian Munteanu, jekh CRCR koordinatoro, „o projekto 'Higenia si muro amal, sastipe si muri loš' sas OK,” nas problemura e šove čhonengi evaluaciasa vaj e palune evaluaciasa. O projekto sas kondžardo sarso džukarenas, taj sa e love sas avri dine sa paše projektoske regule, sarso o projekt menedžero Chiva Rogoz khatar e Braila Prefekturaki Kancellaria phendas.

Inke šukara, no mamujale dikhimata

E projektoske partnera nas pe jekh god'i ande sogodeste. Etalo e doktorosko dikhipe: Dr. Alexandrina Venter, jekh inspektorka ko kerela but'i e Dejange taj Čhavorrenge Barkhimaski Agentura andal e Braila Publikani Sastinaski Direkcija, taj i manušni ko lela sama pe sast'arimaske mediatora ande romane jekhetanimata, phendas: „Ame samas partnera ando projekt 'Higenia si muro amal, sastipe si muri loš' so, sarso me džanav, trenuisardas 15 sast'arimaske mediatoren taj inkerdas siklarimaske kampanura. 15 lokalone doktora trenuisarde e 15 mediatoren. Sako doktori jekh milliono lei sas po'indo, na maj but. Ašundam ke numaj 3 andar 15 mediatora sas line pe but'i taj ačhile ande pengo jekhetanipe sar kotor-vramake but'ara kaj lokalone konsilura. Ame dam len vi promociake materialon sar pamfleton taj brošuran, sa bilovenge, ke vi ame bilovenge lam len khatar e Ministeria [phendo ando konteksto].” Sa latar si šundo ke karing štar berš palpale, ke o Nacionalo Sastimasko Programo pala Džuvla taj Čhavorra vazdas taj džamadas e sast'arimaske mediatorengi sistema e romane jekhetanimatange ande Braila. „Ame trenuisardam len pe fundamentalone medikalone šaimata. Jekh mediatoro kerel but'i ande duj Braila mahala, Vidin taj Viziru jekh aver ande Chercea taj ande jekh than so pindžard'ol sar Km. 10, taj ande Lacu Dulce. E trine mediatoren bičhade pe but'ate lokalone doktorencas sar sa-vramake but'ara e Regiake Nasvalenge Khereske no von si po'inde e themeske budžetostar pala o programo lipardo opral. Natural o mediator trubusardasas te kerel amenge but'i, e Publikane Sastimaske Direkciake, numaj naštik lam len pe but'i, kodolestar si line khatar e Regiako Nasvelengo Kher. So aresle kadala mediatora dži akana? Ande nesave situacie e nas e romen biandimaske lila, legalo rezidenca vaj nas registruime kaj jekhe sast'areski kancelaria po than. E mediatora dži akana šaj arakhle 3,500 romen ande 17 jekhetanimata ande sa o foro. Sas ko či džanelas sar te xaxavel peske čhavorren, buten nas papirura... Kado si so e mediatora kerenas...”

Sa paša kadala, jekh e mediatorendar teljardas ande Italia, taj pe kadi vrama naj mediatora ande but jekhetanimata so žutina len. Sa mamujal, jekh mediatoro ko las o themutno programo phendas amenge (garavindos lesko anav, ke či kamel te ačhavavel peski but'i vaj peske phandlimata e kancelarienca): „Ame zumavas te keras sa amendar, numaj phares šaj te keras but'i e kancelarianca, taj na e romenca, sar so desas god'i. Naj bute romen lila, taj ame sam kodola ko si te žutin te len penge lila te kamasas ame, kaj von te registruin pe e thaneske doktorengi kancelariende taj kade te astaren receptura. Savaxt sas amen problemura. Sode love sas investuime pe romengo resipe k-e sastimaski griža, numaj e agorimata phares šaj dikhen pe taj kado naj amari doš; kodoleske si kado, ke e kancelarie či len amendar e raportura so dasa len. E romen si bare problemura. Me kerava but'i romenca ko varekana sas phirutne rom. Si te kerav muri but'i sar mediatoro, šaj keravas lenca but'i, jekh sim lendar, no feri či sim kade mišto e kancelarienca. Trubulas te vakeren e manušenca ko kerena but'i k-e Publikani Sastimaski Direkcija taj te dikhen so džala khote.”

Pe avere vasteste, dži kaj o projekto getolas pe, pala o angluno ginavipe e projektosko e regiako šerutno, o Nicolae Mitroi mothodas: „Perdal pesko projekto i Braila Regiake Šerutnimaski Kancelaria vorta inkeravel ando šeraripe e romengo resimasko k-e sastimaski griža, kaj trenuil 15 romen sar sast'arimaske mediatoren taj kaj kerela 21 sastimaske taj higeniake sit'arimaske kampanura te džanavel e romenca ke e higenia si angluni pala jekh maj sasto trajo.

Me pa' av kado projekto perel ande maj senzitivo taj maj angluni umal: o sastipe e manuŝengo."

II. "Sastipe Romenghe" - €44,398

Jekh aver programo dino love e PHARE-estar, so das gata ando novembro 2005, „Sastipe Romenghe” so čačardas o CRCR cluj, sas les €44,1398 budžeto, paša soste o EU das €40,978, taj o Movila Thanesko Bešipe pokindas sa so ačhile opral (sikh Tabla 2). Maškar e projekt partnera sas i Publikani Sastimaski Direkcia, i „Euro 21” Fundacia, taj e Thaneski Romani Bu'aki Grupa, so sas phirado khatar o Sandel Grosu, e Braila Prefekturaki Regionalo Kancellaria pala romende. O maj baro res ando „Sastipe romenghe” sas te vadzen jekh social-medikalo taj familiake planuimasko centro ande Movila Miresii, taj te del pe leske medikalo infrastruktura taj jekh kamiono. O projekto kamelas te trenuil 18 sas'arimaske mediatoron, kaj maj cerra deše dženen kamenes te aresaven kaj but'i te šaj šeraren e romengo resipe kaj sastimaski griža, te teljaren sastimaske siklarimaske kampanura taj te kerel pe jekh romani organizacia. Čačimaste o centro nas vazdino e fundaciendar, numaj jekh phurano kher nevjardo (makhlo) khatar e Movila Miresii Thanesko Bešipe. Ando centro, so sas thanardo ande thaneske doktoresko phurano kher, nas ta'aripe taj infrastruktura. Kana ame kamlam te dikhas e kancellarien amenge, arakhlam jekh baro phand po vudar (dikh Pilta I.1). Maj palal e kommunako teluno šerutno avilo ande taj phuterdas e vudara. Andal o paxomasko šil či mukelsas te kerel pe varesavo familiako planuipe. Sikade amenge ke nesave barra po zido parude sas, vi makhle jekh cerra, taj užarde e bova. Linoleum šaravelas i phuv. I kancellaria e mediatorengi sas čučhi. Numaj jekh skamin sas andal. Pamfletongo plajin taj brošure pašon pe phuv, paša materialura so ačharena personalo higienia, but šela šukares rangime magazinura so či jekhvar či dine e romane famielende. Ande „ažukarimaski sala” taj vi ande „doktoreski sala” arakhlam vi phurane taj vi neve khereske kotora: e skamina taj e but'ake mesali dičonas kaj sas neve, no e uravimaske kredenca taj o suthan dičonas kaj line pe khatar o phurano sastimasko kotor e themesko. Žanglam vi kodo, ke o than sas nevjardo khatar jekh fabrika so bušol Ionian SRL Braila, so das ande pesko predlogo kana akharde la po tender. (dikh Pilta I.2).

Sa but informacie, numaj e roma si ando tunariko

Štar sa e 18 manuŝendar trenuime sas'arimaske mediatorengi si khatar o Buzau, džikaj o projekto sas te lačharel e sastimaske kondicie kodole romenge ko bešena ande Movila Miresii. E šerutnes, Dumitru Panturu, naj gindo sar šaj perlas kado: „No... 18 mediatora sas siklarde, jefta khatar e thanske bešimata ande Braila regia, trin lendar si khatar e Movila, jekh khatar Rimnicelu, jekh khatar Sitesti, jekh khatar Ianca taj jekh khatar Gradistea. Štar mediatora gele tar ando Buzau. Irisajle po than khatarso avile. Ame lam amare mediatoren pe but'i. Štar časure d'esestar. Von aba une si e butendar. Numaj dujen šaj pokindam, sar barr si. No akana či džanav če lungo šaj te pokinas s'el trinen. Von si po kontakto e thaneske doktorenci, ažutin len, taj e doktora den jakha pe lengi but'i. Von arakhen e romen kasko socialo siguriteta načilastar, taj ginaven e romane manuŝen; karing 400 roma si sa khetane. Numaj džanen

so? Univar 350 roma si taj pala kodo 400; maj cerra roma si kana avel o jivend, taj butenca maj but sarso o sezono dela gata. Kado sas jekh but pharo projekto. Pe amari rag ame dam €1,800-€2,000 pe soste pokindam e fakture taj e motoresko gazo.” Von šute/čhivde e mangimata po tender, taj pe une mila euro, e thanesko bešipe las peske cu SC Toyland SRL Bucharest jekh EKG taj ENT aparatura (sosa dikhenas e inzulin nivelura), taj jekh centrifuga kaj inkeren o rat. O šerutno sikavel une cikne boksuraj taj sirmi so si unade po medikalo suthan ande varesavi kancelariaki soba (dikh Piltura I.3, I.4, I.5).

Dikhindos o šukar pakažo po „infrastruktura,” šaj phenas ke nivar nas labjardo. „Naj amen specialistura, sar šaj labjaras len? Ame kamasas te anas khate doktoren te labjaren e aparaton sa e jekhetanimaske,” phendas o Panturu. Pala kado dikhas cerra medikalone kartan duje vaj trine cikne biandenge kas o doktori na dulmut inkerdas maškar peske pacientura. Čoral o šerutno phenel amenge ke kinde vi jekh komputeri, no nivar na ande kodo k-o medikalo centro: „Či kamas te čoren les!”

O baro vurdon dujtone vastendar si, 8 skaminengo Citroen, so kinde po tender khatar „Donaris” Braila pe €10,000 no univar ande les avri khatar o garažo. „Univar o dujto šerutno e forosko ingrel o baro motori avri te thovel les,” phenel o Panturu. O dujto šerutno e forosko sas dosta lačno te sikavel amenge. Univar sas labjardo aba o baro motori, te ingren „bute manušen khatar Movila Miresii” ande Braila pala lenge socialone sigurarimaske lila. O šerutno zumavel te paravel amen: „O medikalo centro kerela but’i”. Te inkrel kaj pesko čačipe, sikavel amenge lila lekhade e mediatorendar: „Ad’es simas khate cerra, pala kodo thodem taj gelem tar kaj khetanipe te dikhav pala lende”; „Avilem khate, numaj palkodo bičhadas man i Rani...” Sastimaske taj higieniake informaciake kampanura sas kerde vi ande Movila Miresii. Nas sa dušlo, val kado sas kerdo e brošurendar so dikhlam ande jekh soba e medikalone centrongi vaj e materialondar so sas dine bilovengo khatar e Publikane Sastimaski Direkcija. Si sar barr, ke vi i direkcija las kotor ande kado projekto. Dr. Alexandrina Venter phendas: „Ame lam kotor ando „Sastipe romenge” projekto numaj sar partnera. Serav kaj jekhvar duj specialistone doktora, ko normal sas pokinde pala penge sevimata, dromarde kaj jekh romano jekhetanipe ande Movila Miresii, kerde džuvlange ekzaminacie taj kerde 100 Papanicolau testura. Ande Movila kerde jekh medikalo centro taj e mediatora e thaneske doktorencas kerena but’i jekhetane. E mediatoron ande kado projekto –numaj trin ačhile lendar- ame trenuisardam, no ame či lam love pe kado. Dam len vi informaciake materialura bilovenge, brošure, taj pamfletura ke vi ame bilovengo lam len khatar e Ministeria.” Či o forosko šerutno, o Panturu nas pherdo dragostime khatar o projekto: „Te šaj džalas feri maj dur... Džanen ande Movila si but tinara roma ko či kamen te muken pengi tradicia kaj dena romeste penge čhejan 12 vaj 13-rnge, vaj penge ačhara te bikinen e čhavorren. Kodoleske si amen but roma no pe beršesko ago sa maj buten šaj ginavas.” Te ha’aras maj feder sar areslas o projekto pesko res, dam дума vi e romenca ande mahala.

Jekh suro: jekh 27 beršengi romni ko sas ina čhonengi khamni peske tritone čhavorresa phendas ke voj či geli ko doktori kana angla kado sas phari. Kado drom avili pe konzultacia: „Simas khate trivar ande palune ina čhona. Avilem te dikhav e

e doktores, ke nasvali simas taj o medikalo centro khate si paše. Akana adžukarav te bianav varesavo d'es. Inke či registruisardem čijekhe čhavorres,” džikaj von si maj but sar trinenge.

III. E Asvengi Mahala

Von bešenas šov čhon ande penge khera ande jekh soba bi pervatengo taj bipajesko. Kana ande čhute e kotora taj o paji pale džalas, palkodo lenge khera sa ande pajeste ačhile. E gunuja sa čhord'ile ande lenge sobe. Nasvajle lenge čhavorra. „Maj čhorro si sar te bešes ando phandlipe. O Aiud phandlipe pherdo si durulasa so e phandle manuš anen pe pervata sako javin/deteharinako. Ko Km 10 či kodo naj amen. Samas kaj o mujalo taj phendam leske ke naštik te bešas ande kadala samudarimaske lagerenge krujalimata, numaj vov phendas, ke naj love. Sar si kado kana kado raibe taj sa e šerutne kamen te den pe ande EU? Ko Km 10 naj amen paji, pervata, naj rundž numaj e love avile khatar o **SAPARD [so si kado?]** vaj PHARE. Gelam kaj e šerutneski cancellaria taj phendas amenge ke sogodi lačharena taj kaj e love pe khera si dine khatar o EU,” phenela pe ande jekh lil bičhado varekastar amenge ko bešel ande mahala Km 10 ande Chiscani paša o foro Braila. Karing 150 familie -386 manuša- khatar e mahala kas pindžarenas sar „Asvengi Mahala” bešena sa kade maj dur, kaj lenge khera pherdo si marhime, taj sa zumaven te len sama pe penge čhavorra te na nasvajven (dikh Pilta II). Numaj vareso parud'ilas ande mahala ad'es, numaj po lil. Rano ando 2005 e Braila Forosko Bešipe dosta baxtalo sas te lel €200,000 khatar PHRAE love te „lačharel e trajoske krujalimata ando romano jekhetanipe ando Km 10 Mahala.” O maj šeruno res e projektosko, paša soste o Forosko Bešipe das €18.612, sas te kerel 20 jekhe sobakire khera e romenge te šaj bešen ande lende, misto o „efekto e trajimaske thanesko pe jekhe manušeske fizikalo taj mentalo kondicia taj kaj „e nasvalimatenge krujarimaski bari traš si ande mahala misto e trajoske kondicie, misto e na-saste xaipnaske ačhara, ke či del pe vakcinacia e čhavorrenge taj kaj te lel pe sama pe fundamentalone dandenge taj truposke higieniake regule, kodoleske so naj paji taj kanalizacia, taj kado sa ingrel kaj e epidemikane centrongo maj baro vastnipe.”

Sa kodo projekto, so sikad'ol sar o „vidžavno”, sikavel ke e manuša ko bešena ko Km 10 „si len but cerra informacia pala pengo resipe kaj sastimaski griža taj pala o drom sar kado sevice si dino. E problema vazd'ol vi e medikalone but'arenghe phiravimasa, ke kodolestar von či len sama dosta mišto pe romane čhavorra kaske trubul i medikalo griža, taj vi e familienge problemosa kaj či džanen e nasvalimatenge traša taj sar šaj preventuin len” (dikh Pilta III.). Ande kava situacia e resimaski grupa, e romani mahala, khatar e Publikane Sastimaski Direkcia taj e Publikane Sevimatangi Direkcia sas predolguime. E bešarimaske but'a o „Agrocons” SRL Braila maladas te kerel ando februaru 2005, o vidžavno po tender, taj ando novembro 2005 sas gata dino. „Agrocons” vidžavdas o tender €194,636 taj po agor i firma raportuisardas kaj šaj garadas opral €700. „Agrocons” SRL Braila si ande vastende jekheske ko si e maj bare vorbako šeftari ande Braila, Adrian Silviu Mateescu. Duj pherd'imaske tankura taj cerra kanalizacia vazdine ande kodi perioda no e love das o foro pe kado. So si khote kana?

Socialone Sure

E rehabilituime, jekhe sobakirenge khera pajestar čhord'ile. Maj but sar 150 romane familie bešena ande krujalimata mamuj sastimaske, but džene ande cinne sobe, phurenca, but terne čhavorrenca taj bangenca jekhetane. E kanalizacia vajj blokkuime si va na mišto si vazdine; manuša či džanen so te keren akana. Na centralo ta'aripe ande khera, kodolestar sas te vazden e khereske džene čikale bova ande penge sobe. O thuv našeltar kadala bova. Paša lende 3 vaj 4 čhavorra pašona ande jekh suthan. Sadekh naj kher kajso e čhavorra či xasan, vaj sudrile so či načoltar, vaj kaj naj phure vaj bange manuš (dikh Pilta IV).

Kaj si e maj but love?

Kana o projekto kondžard'ilas, ačhile varesode love: €19,000. Traian Casandra, šeruno ande Foroski Kancellaria pala programura strene fundonca taj o George Isofache, o romano reprezentanto ando projekto phende amenge, ke pe maj bute lovende kerde jekh NGO. 'I KM 10 Romengi Organizacia,' šeruno adreso si po 354 Plevna Vulica, kajso komputereske sistemura sas kinde. Line jekhe legalone advizores te konzultuil e romen taj te žutil len te keren e lila pala socialo siguraripe taj aver ažutimaske love, tmd. Sa kodole lovendar pokinde deše romen ko kerenas khote but'i kana nevjarenas o kher taj jekhe mahalake but'ares kaski rola sas te bilarel e konflikton. Ame kamas, kadi organizacia te inkrel pes ande jekhe sobange kherengo menedžmento, te kidel jekhetane e fakture pala kheresko linipe taj labjaripe, te lel sama ke e khereske džene inkren o kher." O audit kerdas o SC Moriah International SRL Bucharest, i firma so vidžadas o tender. O agor sas „OK”, sarso phenela o paluno raporto numero 37.581/10.10.2005. Vi kodo si mišto te phenel pe, ke duj aver projektura sa jekhe resesa (romengo resipe k-e sastimaski griža) sas auditime khatar Moriah International.

Či i organizacia či but'arel

„I KM 10 Romani Organizacia” či kerel but'i taj naj la či komputera, o Sandel Grosu, o romano reprezentanto khatar e Braila Regia phenela: „ Sa so džanav si, ke e organizaciako šerutno adreso si ande 356 Plevna Vulica, kajjso i Durust vaš Romani Jekhipe bešel. Numaj khonik či kerel khote but'i, taj i kancellaria čhuči si; inke džukaras e foroske bešimaske decizie. Kadi organizacia si te menedžuil e khera so sas nevjarde ande kodo projekto. I organizacia buhlarel e akanutne kontraktura taj kade šaj te pokinen cerra bešimaske love pe khera, so džala inke pe pandž berš. Ova... Sarso me džanav, dine legalo vorba e jekhetanimaske ande kado projekto, taj vi kodo pokindo sas e lovendar so ačhile.”

Azuraripe

I Km 10 Romengi Organizacia či kerel but'i, taj nivar či kerela, na pe 356 Plevna Vulica. Amare raporteru gele tar khote taj arakhle khote jekh familia pe kodo adreso. Či džanenas khanči pala nisavi organizacia: „Zumaven kaj pašutno ando 354” phende amenge (dikh Pilta VIII). Khote, pe jekhe khereske vudara, so dičol, kaj či bešena andal, arakhlam phalja pe soste o alav „Roma” sas The Km 10 Roma's Association is not functioning, and it never will, at least not at 356 Plevna Street. Our reporters went there and found a family dwelling at that address. They knew nothing about any association: “Try next door, at 354,” they told us (see Picture VIII). There, on the doors of a house which seems deserted, we found plates with the

andal lekhado: I Durust vaš e Romengo Jekhipe (AUR) taj i Romani Partia, v'el duj politikane organizacie line kotor ande alosarimata. Sandel Grosu sas jekh e kandidatondar. Pe felastra arakhlam jekh maj cikno lilorro so phenelas „Euro 21”, so si jekhe fundaciako anav savo las kotor and but romane projektura. Čoral dikhasas pe felastra, taj dikhlam jekh čuči soba jekhe čorre phurane školake saniasa taj nas telal khanči, numaj i nangi phuv. Nas nisavi vurma komputerengi vaj avere infrastrukturangi. Pučhlam e pašutnendar kana taj sar šaj arakhas e romenge phiravnen ko khote sas te keren buči: „Naj ame či gindo. Pharo si te phenas. Uñivar dikhas len, jekhvar ando sako duj-trin čhon.” Uñe d'esenca maj palal perdal e foroske bešimaski decizia, formal dine infrastruktura e organizaciake infrastruktura so kerelas maj but mila euro, taj o EU das o dujto kotor pe kado programo -€34,000. Vareso Marian Grigore, o šerutno ande Km10 Romengi Organizacia, azurardas ke i organizacia či las peske i infrastruktura, ande soste sas te avel digital rekordero, jekh kamera, jekh skenner taj jekh komputer... Paša kado vov phendas ke i organizacia bučarelas kaj 354 Plevna Vulica, vorta paša i Durust vaš Romengo Jekhipe, so, sarso o manuš phendas, nas politikani organizacia.

Garaduni Data

„Moriah International” SRL Bucharest kerdas audit pe trin PHARE projektura. Pala e firmaki registracia, Marioara Ivan, biando ande Tufesti, Braila regia, inkerel 80 procentura e ulavinenge khatar e Moriah International. O aver partner si jekh xoraxano themutno, Abdullah Unakitan. I firma sas perdal bešardo ande Bucharest taj i šerutni kancelaria akana si ando Sektor 5. Marioara Ivan si korkorri o dženo taj o administrator ande „Moriah Reorganizare-Lichidare” SRL Bucharest, so si jekh firma kaj si la sa jekh šerutno adreso sar so si khatar „Moriah International.” Pala e adatura so das e Ministeria e Lovengi, ando 2003 o „Moriah International” sas jekh firma kaj sas la jekh pherde vramako bučari kasko šerutno šefto sas „lilango inkeripe taj audit” taj kerdas netto profit ROL 553,909,000 (€15,826), kapitalo profito kerelas ROL 756,000,000 (€21,600) taj kidas jekhetane love dinimaske maj but sar jekh miliardo lei (€35,000). Pe avere vasteste ando 2004 i „Moriah Reorganizare-Lichidare” SRL si jekh firma kasko šerutno šefto sas „biznis taj menedžment konzultacia” registruime ROL 22,169,000 (€633) xasarimasa. Vi ande kadi firma numaj jekh bučari si.

Sar šaj „Moriah International” vidžadas o tender po audit taj konzultacia ande trin projektura? Kodo si garaduno. Kado siklilam ame varekastar ko phendas kaj voj bušola Marioara Ivan palalso akhardam po telefono kaj i firmaki šerutni kancelaria: „Na khanči te das duma! Či phenava tumenge khanči. Naj tumen čači te den man kasavo pučhipe. Tume phenen tume san žurnalistura. Taj so?” Jekh khatar e projekteske koordinatorura, Chiva Rogoz ekonomisto kaj Braila Šerutnimaski Kancelaria das amen palpale sa kade: „Naj man aba o telefon numero kaj „Moriah” taj naštik te dav tumen dumo, ke sa e adatura si garadune. Naštik phenas tumenge khanči. No te del pe tumen informacia sogodi sas sa mišto sarso o audit raporto kerdo khatar ‘Moriah International’ phenela.”

IV. Khanikaski Mahala Sastimasko Kotor

Maškar 2003 taj 2005, e Braila Forosko Bešpe investisardas €425,132 ando Km 10 Romania Mahala te nevjarel 114 jekhe sobakire khera taj te vazdel taj te infrastrukturuil jekh sastimasko kotor taj jekh policiaki stanica. E policiaki taj e sastimaske kotoreski infrastruktura sa khetane e but'anca so kinde pe sas ROL 225 miliona (€6,430). E khera nevjarde e romenge ko bešena ando Km 10 mahala či dičonas aversar sarso e khera nevjarde ando PHARE projekto (dikh Pilta VI. 1, VI. 2, VI. 3, VI. 4). E kheran o „IATC” SRL Braila nevjardas, jekh firma ko vidžadas o tender, sarso phendas e Emilena Huiu, šerutni ande Braila Publikane Bu'angi Direkcia. E rezultatura sarso phenela pe ando paluno rodimasko raporto sas „but lače”. Daniela Vasioiu, dujto šerutni ande Braila foro, ko sas e šeruni vorta pe kado specifiko than phendas: „Me lošav e dromeske sarso o nevjaripe sas kerdo. Pi bibaxt si problemura e thaneske doktoreska ko či sikavel butivar, no pala kadaleste e Publikane Sastimaski Direkcia si godorvale. Ame dam o than paše, no phende amenge kaj uñivar labjarena les. Me zurardem pe Publikane Sastimaski Direkcia te bilaren kado problemo, taj phende ke zumaven. O doktoro e thanesko či džala khote butivar, taj kado si fakto. Pala khera pale pa'av ke si šukara. Simas khote ando decembro 2005; šukara khera si, no kodola kajso gele te bešen aba sa melarde si e manušendar kaj bešena ande lende. Ame keras sa kaj te šaj das len šukar trajoske kondicie no dičol kaj von či lošana kadaleske taj či den amen pa'iv. Ame zumavasas te cirdas maj but love te šaj nevjaras sa kodo than, no kade te phiravena pe maj dur, či džanav so šaj aresas ame.” Čačes si, kana gelam kaj Km 10 nesave e nevjarde kherandar sa čhord'ile manuškane gunujestar taj e manuša došarenas jekh-jekhaveres: „Tu čhutan o gunuj ande toaleta, kodolestar si blokkuime akana i kanalizacia!”.

Vi e sastimasko kotor sas pherdo pajesa taj si kade i jekhetanimaske šingaleski kancelaria. O melalo paji jekh dumukh xor sas ande v'el duj sobe. Na dikh e čorri kondicia e kherangi ande soste but love sas investuime, e manuša phende ke von nivar či dikhle khote či doktores či šingales (kaske trubusardasas te avel khote pe kancelarienge čacura) lungo vrama: „Či dikhlem les jekh taj dopaš berš, šaj vi duj! Nivar či dikhlem či e doktorica dekana avilem khate te bešav. Naj amen mediatoro. Jekhvar sas khate jekh mediatoro numaj gelitar. Palkodo registruisardam amare čhavorren kaj e doktoreski kancelaria, numaj o doktoro či phirel maj but amende taj ... kade nas soste,” phendas amenge i Mariana Zaharia ko bešela ande Km10 Mahala. Andal o sastimasko kotor –kaj numaj o nav si les- šaj dikhel pe perdal e čorri felastraki glaža e thovimaski balaji ande kinda/tadži taj jekh kredenca so pelas pe phuv ando lobbi taj pašol ando paji. Naštik dikhel pe perdal pe šingaleske felastraki glaža ke sa kirpanca si šaradi. Aba naj nisavi phal pe sastimasko kotor te sikavel kaj khote si. Phenen kaj e manuša bikinde les gunujale sastreske te xaxaven penge čhavorren. „Kade rodas amenge te trais ame! Bikinas e gunujale sastra. Khonik či griži pala amende. Uñivar aven e šingale te roden amende. Khanči aver!” phendas amenge jekh manuš sikavindos jekh kotor sastrin so atunči kidas peske. (dikh Pilta VII.1, VII.2).

O doktoro vazdela peski vorba ke vov našti te kerel khote but'i. Mamuj e khera, opral kaj si košura e čorre bovenge ande sobe, maškar e but gunuja e manuša bararena khañan ande čorrivani kletka/krača. Sa khate khelena pe vi e čhavorra. Sandel Grosu, romano reprezentanto

ande Braila regia džanel e phare kondicie ande soste bešena kadala manuša numaj naj khanči so šaj kerelas pala kadaleste. Numaj kodola khatar e Publikane Sastimaski Direkcija džanen ke o sastimasko kotor buřarela taj ke e sastimaske kondicie, no sa instabilo si kado, naj kritikalone. „Sarso me džanava, ko Km 10 si jekh sastimasko kotor kajso o doktori khatar Chiscani butivar dikhel e pacienton. Marcela Ion, mediatoro ande Nacionalo Programo 3, taj jekh socialo buřari šaj arakhen pe khote. Manglam inke jekh sast'arimaske mediatores ke e Ministeria akana manglas raportura pala mediatoresco numero so trubuna ande romane jekhetanimata. Ande Km 10 sa e manuša si but čorre. Pala o raporto so kerdas e sast'arimasko mediator ando Novembro taj Decembro 136 roma si khote, no naštik ginade savorren šukar, 17 čavorra si taj 18 džuvl... Numaj o manuš naštik bianel pesko dikhipa pala e manušenge sastimaske kondiciake 2-e čhonengo monitoring. O mediatoro ko khote kerelas buři gelo tar peske ande Italia taj o nevo mediatoro numaj duj čhon si khote akana. So me džanava sarbarr, ke o Dr. Cojocararu khatar Chiscani phirel ando Km 10 te del konzultacie. Či džanav pe bute nasvale čavorrengo suro khote. Šaj te dikhas pala kodoleste. Akana duj čavorra si khote, jekh jekhe beršesko taj jekh duj dopaše beršengo ko sa ando nasvalengo kher pašona, ke xana dukh khatar e bukengo phabipe, numaj von avena khatar jekh bari familia kaj sa ulavena sajekh suthan taj kaj o dad si epileptiko taj sas les vi TBC taj kronikalo alkoholizmo, džikaj i dej si nasvali pe god'i," phendas amenge i Dr. Alexandrina Venter, ko si šingali kaj e Dejange taj Čavorrengo Brakhimaski Agentura ande Braila Publikane Sastimaski Direkcija. Seriozo suro: kaj o Km 10 amare raportura arakhle but suro kaj e romane čavorra xana dukh khatar bare nasvalimata, nesavenge lendar kamlola pe vi specialistiko konzultacia. Dr. Dumitra Cojocararu, o doktoro e thanesko pala Km 10 naj lošalo peske buřasa: „Naštik kerav khote andal buři, či avav khetane kodole manušenca ko bešena khote. Naštik džav maškar lende sa korko, taj i cancellaria sako drom si pajestar čordo.

O čavorro ko biand'ilo bukenge phumbasa

Jekh familia ko bešel ande nevjarde khera vazdas i dukhaki vorba ke naj len adekvatone kondicie te bararen penge čavorres ko biand'ilo bukenge phumbasa: „Naj amen paji andal. Naj rundž. Naj tařaripe. Naštik te phutras o paji ke sako drom čord'uvav pajestar. Naštik te labjaras e toaletura ke pale čord'uvav. Naj šerutni elektriceteta ande kado than; ame phandlam ame paša amare pašutnengi drakhin taj pokinas pe kadaleste kana sar šaj. Vorbisardam e foroske šerutnesa pala kado taj phendas, ke dela amen dumo te šaj phandas ame po rundžeto pale, no kade sas but čhon palpale taj khanči nas dži pe akana. Sa čačo, e love e khereske naj but, numaj naštik trajis ame kade maj dur. Sako čhon džav ande nasvalengo kher kadale ciknesa. Phumbasa biand'ilo ande peske buke taj kamlola pes leske specialo grižipe taj kondicie. Kodo naštik te lel khate ande. Duj familie bešen ande kado jekhe sobako kher. Pharo si. Amaro nasvalo čavorro si si pe jekhe specialistone doktoresko registro. [Naj dušlo so kado mothope mandail] Nivar či dikhem e jekhetanimaske doktores, nivar či simas ande leski cancellaria pala recepta. Kana man vaj varekas averes si problemura, džas tar ando foro te dikhas leske specialone doktores. Butesa maj lokhes avelas, te avelas khate ekh sast'ari taj jekh drabalin.”

Palpalde terne manuš, Kronikalone nasvale čavorra

Jekh aver suro: si jekh aver familia ko phirela kaj jekh specialo doktori ande foro taj von lena sama pe jekh 20-e beršengi čhej kaj si la anglune gradako palpaldipe taj xala dukh khatar bari mentalo retardacia. I čhej si te phirel pe zuralo grižipe, taj butivar so ande nasvalengo kher. te si bičhadi kaj specifiko doktori vaj kaj nasvalengo kher, laki familia dromarela ando foro. Jekh aver džuvli, trinengi dej, phendas amenge peski dukh, kaj e xurde butivar phabaren penge buke, but xasana, numaj naštik te lel lenge recepta, ke naj doktori po than paše. Taj pala kodo i džuvli sikavel amenge jekh trasta drab, nesave rumusajle, avera naj lače pe čhavorrenge berša, si kindas butenca palpale te šaj labjarel len kana but trubul. E čhavorra butivar si nasvale šilestar taj e kinde barrangendar. E oxto čhonengi čhejorri akana si šudrime taj i dej inke či džanel savi suspenzia te del e ciknake. Sikavel amenge jekh ampulla suspenzia so lačharel o kalcium ande kokala taj pučhel amendar te si kodo lačo pala čhejorrako šudripe (dikh Pilta VII.3).

Adresosko paruvipe / Km 10 inke alomaske kampanjako problemo

O nevjaripe e Km 10 mahalake so lačhardas e trajoske kondicie ande regia, savaxt sas kotor ande alosarimatake alava so e kandidatura denas anglal kana kamenas te den pe ande Braila Forsko Bešipe. Ando decembro 2003 e Publikane Sastimaski Direkcia aminti das ke „e manuša ko bešena ande mahalake khera naštik te resen vorta kaj sastimaski griža, ke naj medikalo kancellaria po than taj kana vareko nasvajvel vaj lel aver sastimaske problemura, si te džan ando foro Braila.” Vi i dujto šerutni, Daniela Vasioiu das aminti kaj e Publikane Sastimaski Direkcia ke „o than dino pe medikalo kancellaria inke či funkcionil”. Kasave mesažura sas bičhade kaj e Braila Policiako Kotor sikavindos ke e šingalengi kancellaria či funkcionil. Sar das palpale e Publikane Sastimaski Direkcia pe kado k-o agor pe 2005? Lengo palpaldinipe: „Doktor Cojocarum Dumitra kerdas jekh pakto e Sastimaske Sigurarimaske Fundosa kaj si jekh lista 315-e manušengi, ko šaj te len e sevimata dine khatar i Thami e Socialone Sastimaske Sigurarimaski. E maj but manuša naštik te resen kaj sastimaski griža bilovengo, ke naj len dušlo legalo status taj či pokinen khanči paše kaj e sastimaske sigurarimasko fundo. I medikalo kancellaria širdas po avgusto 4 ando 2005 taj sas dino konzultaciako suthan, jekh bu'aki taj jekh kaljardaki mesala, gadango umblavno, duj ra'ake šifoñera/kaštune, taj jekh phuvako colo/čerga. O doktori arakhel pe khote sako žojine maškar 9:00 taj 14:00.” I mahala si čačimaste izoluime. E droma sa čhord'ile khatar e cellarengo vazdino paji. E roma ko bešena khate phares šaj te džan ando foro. O tramvajo si o korko publikano transporto numaj e tramvajeske vurdona lungone vramasa phiren. Naštik te kinen bileta paša e tramvajoski stanica, kade e manuša džana pe publikani kinda (kodola, saven si e lila te sikaven, ke von si čorre taj kade šaj te len xamaskura pe soste o Forsko Bešipe pokinel) vaj phuvatar van ilegalno po tramvajo.

Save si e firme?

Ando PHARE projekt i Km 10 mahala khatar i „Agrocons” SRL Braila sas nevjardi, kaj o manuš, kas si e maj but love ande firma, si jekh e maj barvale šeftarendar ando foro: Adrian Silviu Mateescu. Ando 2003, o „Agrocons” kerdas profito pe ROL 335 miliono ((€9,572), taj ando 2004 pale ROL 451 miliono (€11,865). O Mateescu jekhetane peske romņasa si partnero

ande duj aver firme kaj si len sa jekh šeftongi umal. Pala i thami e Foroske Bešimaski i mahala žutimasa sas nevjardi khatar i I.A.T.C. SRL Braila, kasko korkorri partnero taj administratoro si Gheorghii Obreja, ko si o prezidento ande Konzervativo Partia ande Braila. Ando 2003 o I.A.T.C. raportuisardas netto profito pe ROL 1.1 miliardo (€31,430), taj ROL 186 miliono (€4900) ando 2004.

Sadekh €200,000 gele tar sa thuveske

Adrian Silviu Mateescu, o administratoro ande „Agrocons” SRL Braila, o kontraktoro ando Km 10 PHARE projekto phendas ke pala lesko dikhipa e konstrukciake but'a sa šukar sas kerde ande kodo than, no si inke varesave problemura misto o paji: „E droma taj sa i infrastruktura trubul khote lačardo. Sa feri čord'ol. Amari but'i sas numaj te nevjaras e jekhe sobakire kheran taj te čuvas ande neve but'a. Personalo me dem po fajlo but mangimata kaj o Forosko Bešipe –ke lengi but'i si- te užaren e septikalone tankura khote kaj te preventisaren o pajaripe. Numaj o Forosko Bešipe phenel, ke naj le love. I but'i si pe jekhe beršeski garancia dži pe 2006-esko agor. E barranga sa kind'ile tar khatar o paji so čord'ilas khatar e cellara taj naštik te keras khanči vareso te si čorro, ke šil si, e barranga paxome si, taj o gipso či astard'ol. Či džanav soste naj khote centralo ta'aripe. Pala muri but'i so kerel sadekh 200 mila euro, kaj te na džal khančeske, imediat si te keren vareso taj te užaren e tankura. Si but prosto: si te anen khote jekh pumpa taj te cirdaven o paji avri khotar. I direkcija pala Forosko Bešipe si te akharel pe. Ova, o Forosko Bešipe, lesko čačo than si kodo pala Publikane But'ako Sevipe. Averčhanded či avela e manušengi doš von te phagrena e pipa ande cellara kaj te ačhaven o mel te resel lenge khera. Akana khonik te čhola pesko vast maškara, sa khote resasa khatar so širdam kaj Km 10. Ova, pala kodo šaj te phenen, ke 200 mila euro gele tar sa thuveske. O kher sa rumul pe, numaj muro problemo pale si ke vi me sa love xasarav. Aba vi xasardem varesode, kajso po tender kerdem muri rata e paruvimaski pe ROL 41,000 po jekh euro taj pokinde man kana e paruvimaski rata sas ROL 36,000 po jekh euro. Akana me či dava дума pe kado, no vareko te čhola peske vast maškara, palkodo sa khote kaj Km 10 so si nakhad'ola ande pervata. Naj man kasavi čučharimaski pumpa, averčhanded me gelemas khote te užarav e tankura, te šaj preventisarav o pajaripe. Džanen, e manuša či kerde baro rumusaripe. Cerra sas so šaj te rumusarde. Ame kerdam e gipsura, o makhipe, šaradam e phalja pe phuv, ame kerdam sa but'a, andam o paji ande sa e khera. O Forosko Bešipe si del pes ande, averčhanded von inkerena e love so me čhutem ande sar kollateralo, ta ande kherende naštik te bešes sarso vi sas o phurano berš, E manušenge khote sas te vazdem čikale bova ande penge sobe taj džanen sarso mezina kodola khera khote”